

Cyclus: Bijbellezen met andere ogen
Thema: Queer bijbellezen

Mensen van God,

Het kan niet anders of je leest teksten met je eigen ogen en hoort ze met je eigen oren. Dat klinkt misschien een beetje raar of juist erg vanzelfsprekend, maar wat betekent dat eigenlijk?

Het wil zeggen dat jij zoals je bent, vrouw, man, kind, tiener, homo, hetero, intersexueel, transgender, teksten leest en hoort vanuit het perspectief van wie je bent, hoe je bent opgevoed, andere teksten die je hebt gelezen, muziek die je luistert, dingen die je hebt meegemaakt in je leven.

Bij het lezen van bijbelteksten, zoals we dat nu ook weer in de voorbereiding op deze viering hebben gedaan speelt dat ook allemaal een rol.

We hebben allemaal onze eigen achtergrond, hier zoals we hier bij elkaar zitten.

Dat betekent dat als je met elkaar over een tekst in gesprek gaat het soms wel lijkt alsof je heel andere teksten hebt gelezen.

De een valt dit op, de ander dat. De een spreekt dit aan, de ander iets heel anders.

Soms vertelt iemand over een enorme weerstand tegen een bepaalde tekst, waarbij de ander denkt: dat je je daar druk over maakt.

Zo lezen we met elkaar de twee teksten: de tekst uit Genesis en de korte tekst uit Galaten.

De tekst uit Genesis, het eerste boek in de bijbel, komt uit een van de twee scheppingsverhalen die de bijbel rijk is.

Dit eerste verhaal, aan het begin van de bijbel, is overigens jonger dan het tweede scheppingsverhaal. Het is geschreven aan het einde van de ballingschap van het joodse volk, die plaatsvond tussen 600-540 v.chr., dat weer terugkeert naar hun eigen land.

Een tekst ter bemoediging en ondersteuning van het volk.

Het probeert zin en uitleg te geven aan het bestaan van alles wat we om ons heen zien: het water en het land, het hemelgewelf met alles wat daar zich bevindt en de aarde waar van alles groeit en bloeit, rondspringt en kruipt.

Temidden van dat alles krijgt de mens een plek. Een eigen plek die verantwoordelijkheid met zich meebrengt: zorg voor de aarde en alles wat daarop leeft.

De schepping van de mens wordt als volgt beschreven:

God zei: laat ons mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken.

Het verhaal geeft geen concrete inhoud van wat dat is: het beeld dat de mens van God is. In die zin lijkt het er op dat er voorkomen wil worden dat er een beeldvorming van God kan ontstaan.

Wat er meteen aan wordt toegevoegd is dat zij, de mensen, een relatie aangaan met alles wat er verder wordt geschapen en dat ze er verantwoordelijkheid voor dragen.

En op die manier zijn ze dan een beeld van God: zoals God een relatie aangaat en verantwoordelijkheid draagt voor de aarde en alles wat daarop leeft.

De mens stelt op deze manier God present in de wereld.

En dat doet de mens als man en vrouw, als mannelijk en vrouwelijk. Elke mens is hierin beeld van God. Elke mens is er om God in de wereld present te stellen, mannen, vrouwen, homo, hetero, transgender, intersexueel, bi, etc. De mens als relationeel wezen met verantwoordelijkheid voor de aarde.

Als de schepping heeft plaatsgevonden zegt God tegen de mensen: 'wees vruchtbaar en wees talrijk'.

Het maakt uit als je dat leest wanneer je geen kinderen kunt krijgen, of dat het in jouw leven zo gelopen is dat dat niet is gebeurd. Of dat je doordat je tot nog niet zo heel lang leden, voor 2014, als mens in transitie onvruchtbaar gemaakt moest worden, omdat je dan alleen, met een briefje in de hand voor de rechter van naam kon veranderen. Dan is zo'n tekst pijnlijk om te lezen. Alsof er gezegd wordt dat je niet voldoet aan de norm, als kinderen krijgen, om welke reden dan ook, er voor jou niet in zit.

Maar ook in het andere geval: dat je juist wel kinderen wil en ook kunt krijgen, met behulp van een donor. Zo langzamerhand worden de laatste jaren hier in deze kerk steeds meer kinderen gedoopt van (toevallig hier dan) twee moeders. Maar dat het niet vanzelfsprekend is in onze samenleving en het nog steeds veel rare situaties en spraakverwarringen oplevert is ook een feit.

Deze tekst geschreven aan het einde van de ballingschap, met de nadruk op de voortplanting, is begrijpelijk wanneer je je bedenkt dat het volk terug moet naar een land dat verwoest en ontvolkt is, dan is vruchtbaarheid en talrijk worden van groot belang om te overleven.

De tekst uit Galaten brengt ons bij een ander aspect rond mannen en vrouwen, mannelijk en vrouwelijk.

Het klonk in allerlei vertalingen uit de brief van Paulus aan de Galaten: 'Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen, u bent allen één in Christus'.

Voor Paulus is deze uitspraak van groot belang. Hij gebruikt hem, net even anders geformuleerd, met ook andere begrippenparen aangevuld in de brief aan de Kolossenzen. Hij gebruikt de uitspraak wanneer hij met kracht het evangelie probeert te verspreiden en mensen te overtuigen van het goede nieuws dat ze Jezus moeten volgen als de wegwijzer naar Gods toekomst: een leven in liefde recht en vrede.

In de loop van de vorming van de eerste christelijke gemeenten is er veel geharrewar tussen mensen die menen dat je alleen als besneden Jood er bij kon horen en Paulus die zegt dat ook grieken (en dus onbesneden niet-joden) christen konden worden. Voor Christus maakt het niet uit wie je bent, welke achtergrond je hebt, mensen uit allerlei groepen komen in hem bij elkaar. Ook de andere begrippenparen willen dat gezegd hebben.

In een standen maatschappij waarin er onderscheid was tussen slaven en vrije mensen, en in de tekst aan de Kolossenzen waarin een cultureel onderscheid tussen barbaren en Scythen wordt aangegeven, in Christus vallen deze onderscheiden weg.

De tekst uit Galaten is, zoals dat wel genoemd wordt: een levende tekst. Zoals Martin Ruf het in het boek 'Onder de regenboog, de bijbel queer gelezen' verwoordt (p.142/143):

'Galaten 3, 26-28 is een levende tekst en naar het lijkt is hij dat altijd geweest. Levende teksten zijn teksten die niet ooit op een kleischerf, een steen, papyrus, perkament of papier zijn opgeschreven om voortaan daar in een vaste vorm voorgoed onbeweeglijk de dagen van hun bestaan te slijten.

Levende teksten zijn teksten met een verleden en een toekomst, zijn teksten die in gebruik zijn en die sporen vertonen van dit gebruik. Teksten die in de realiteit van mensen spreken, nieuw licht werpen op deze realiteit en haar daardoor veranderen'.

Hij zegt dan:

'Levende teksten zijn 'gewelddadig'. Ze dringen binnen in het leven van de mensen die hen opnemen en willen niet toestaan dat deze mensen blijven wie ze waren. Ze laten de mensen niet met rust, nopen tot weerstand of zaaien blijdschap en vreugde. Ze brengen teweeg dat de mensen nu zelf gewelddadig worden ten opzichte van de teksten, dat mensen op hun beurt de teksten niet met rust laten, dat zij hen uitleggen, aanvullen, versoepelen of verrijken.'

Wanneer we lezen dat in Christus geen mannen en geen vrouwen of geen mannelijk, geen vrouwelijk meer zal zijn, dan geeft dat ruimte.

Ruimte voor dat er mensen zijn die zich niet laten indelen door een stempel man of vrouw, omdat dat voor hen niet zo te omschrijven valt, dat dat ook niet past.

Dat er ruimte is voor genderdiversiteit en dat er ruimte is voor het zoeken naar je identiteit, ook als die zoektocht langere tijd nodig heeft.

Die ruimte in Christus, dat we die mogen ervaren en uitdragen.

Zo moge het zijn.

Literatuur:

Verhalen over het begin, Ellen van Wolde, 1995

Groene Theologie, Trees van Montfoort, 2019

Onder de regenboog, de bijbel queer gelezen, Adriaan van Klinken en Nienke Pruiksmā (red.) 2010